

Ruimte-educatie

Inspiratiedag mens en maatschappij basisonderwijs

Lien De Saegher

VRP-afstudeerprijs
Klasseprijs

KU LEUVEN

Nood aan draagvlakverbreding

Vlaming wil betonstop, maar niet kleiner wonen

De Vlaming en z'n baksteen. Het leest als het begin van een goed verhaal, maar dat is het niet. 7 op de 10 willen niet kleiner wonen, al is 66% wel vóór de betonstop. Moeilijk te verzoenen cijfers. "We moeten compact wonen. Dat is niet hetzelfde als wonen in een konijnenhok", zegt de Vlaamse Bouwmeester.

Al 21 plattelandsgemeenten eisen meer respect van Vlaamse overheid

De opstand van het platteland: "Het moet afgelopen zijn ons de schuld te geven van alles wat er in Vlaanderen misloopt"

05/07/2019 om 03:00 door Werner Rommers

"Het moet afgelopen zijn de plattelandsgemeenten de schuld te geven van alles wat er in Vlaanderen misloopt." En dat protest klinkt steeds luider: al 21 burgemeesters van landelijke gemeenten komen in opstand tegen het "gebrek aan respect voor het platteland." Ze eisen ook dat de controversiële mobiscorpe per direct wordt afgevoerd.

HUUB BROERS

"Wij worden afgeschilderd als buitenaardse wezens, die het best zo snel mogelijk in een baan rond de aarde worden geschoten"

"Als ik die zogezegde specialisten over het platteland bezig hoor, dan krijg ik de indruk dat een plattelandsgemeente een soort van buitenaards wezen is, bevolkt door allemaal ET-achtige figuren dat best zo snel mogelijk in een baan rond de aarde wordt geschoten, wegens voor niks goed", zucht Huub Broers, burgemeester van Voeren.

Fermette blijft de droom

De Morgen,
Do. 25 Apr. 2019, Pagina 11

De Vlaming in zijn vrijstaande verkavelingswoning is niet zomaar een cliché. Het is wel degelijk de droom van veel mensen, toont een studie van het Vlaams Agentschap Wonen. 'Je mag niet lachen met de dromen van de Vlaming, maar je moet ze niet letterlijk waarmaken', zegt Vlaams bouwmeester Leo Van Broeck.

De problemen die de Vlaamse ruimtelijke verrommeling met zich meebrengt, zijn bekend. Willen we de files en luchtvervuiling een halt toeroepen en kwalitatief, betaalbaar openbaar vervoer mogelijk maken, dan moet het anders. Maar dat wil niet zeggen dat de Vlaming ook veel zin heeft om zelf anders te gaan wonen. Een lage vrijstaande woning op het platteland blijft onze geliefkoosde thuis, concludeert een nieuwe studie van het Vlaams Agentschap Wonen waarover Knack bericht.

WONEN

Vlaming zweert bij huis met tuintje

24/04/2019 om 11:24 door Wim Winkelmans

Vlamingen dromen nog steeds van open bebouwing aan de stadrand. Foto: Fred Diebrock

De nieuwe, geconcentreerde woonvormen, zoals de Vlaamse overheid die wil promoten, slaan nog lang niet aan.

Een open, hooguit halfopen bebouwing, liefst niet in de stad of de dorpskern, daar ligt nog altijd het hart van de doorsnee Vlaming. Dat blijkt uit een nieuwe grootschalige bevraging die de Vlaamse administratie ...

Ecologen, wat nu?

Niet de wetenschap maar de politiek moet het draagvlak voor een duurzaam klimaatbeleid creëren, zegt Dirk Holemans.

Bij de eis 'Betonstop nu' hoort het verhaal hoe je dat maatschappelijk verkocht krijgt. © Sebastian

Nood aan draagvlakverbreding

Ruimteproblematiek (maatschappelijk belang)

Toenemende fileproblematiek

Beperkte toegang tot goed openbaar vervoer

Druk op open ruimte

Meerkost (nuts)voorzieningen

Overstromingsgevoeligheid

Verlaagd grondwaterpeil

Verspreide bebouwing niet energie-efficiënt

=> Nood aan klimaatbestendig ruimtelijk model

Inhoud van beleidstermen

Nieuwe woonidealen

Nood aan draagvlakverbreding

De schoolgaande jeugd zijn in 2040 20'ers en 30'ers.

Mogelijks houden sommigen er tegen dan een onrealistische woonwens

Jongeren baseren zich in hun woonkeuzes vaak op de woonsituatie waarin ze zelf zijn opgegroeid.

Beleidsdiscours vraagt mindshift van burgers, nood aan draagvlakverbreding

→ **Mentaliteitswijziging nodig bij de bevolking (en dus de jongeren)**

Nood aan draagvlakverbreding

primaire socialisatie

secundaire socialisatie

tertiaire socialisatie

Nood aan draagvlakverbreding

Bewustwording duurzaam ruimtegebruik in leerplannen en leermethodes (onderwijs)

Kansen:

Kinderen en jongeren zijn leergierig en beïnvloedbaar

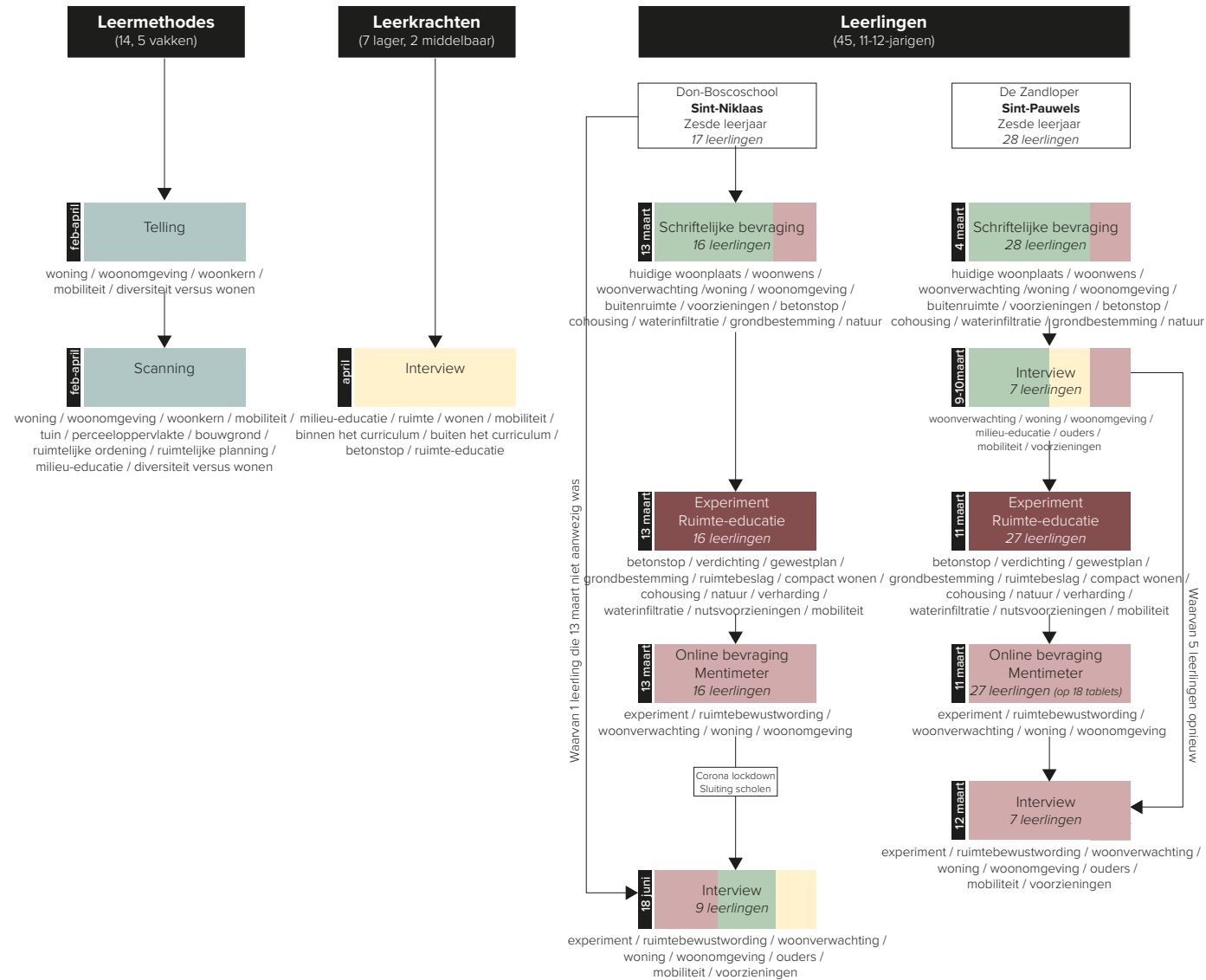
Intergenerationeel leren

Milieu/klimaat-educatie als kapstok

RUIMTE-EDUCATIE

Methodiek

HIER WONEN WIJ.

Representatie van wonen, ruimte en mobiliteit in leermethodes

Onderzoek naar beeldvorming omtrent het Vlaamse
wonen in de leermiddelen van de lagere school

Leermethodes: methodiek

Mens en maatschappij:

4 Ruimte

Oriëntatie- en kaartvaardigheid

4.5.De leerlingen kunnen begrippen zoals wijk, gehucht, dorp, deelgemeente, fusiegemeente, stad, provincie, gemeenschap, land en continent in een juiste context gebruiken.

Ruimtebeleving

4.8.De leerlingen kunnen suggesties geven voor het inrichten van hun eigen omgeving.

Ruimtelijke ordening/bepaaldheid

4.9.De leerlingen kunnen in de realiteit op een gepaste kaart een landelijke, stedelijke, toeristische en industriële omgeving herkennen en van elkaar onderscheiden.

4.10.De leerlingen kunnen hun eigen streek en twee andere streken in België situeren op een kaart en de relatie beschrijven tussen de omgeving en aspecten van het dagelijks leven van de mensen.

Algemene vaardigheden ruimte

4.12.De leerlingen kunnen in een landschap gericht waarnemen en ze kunnen op een eenvoudige wijze onderzoeken waarom het er zo uit ziet.

Verkeer en mobiliteit

4.14.De leerlingen kunnen de gevaarlijke verkeerssituaties in de ruimere schoolomgeving lokaliseren.

4.15.De leerlingen beschikken over voldoende reactiesnelheid, evenwichtsbehoud en gevoel voor coördinatie en ze kennen de verkeersregels voor fietsers en voetgangers, om zich zelfstandig en veilig te kunnen verplaatsen langs een voor hen vertrouwde route.

4.17.De leerlingen kennen de belangrijkste gevolgen van het groeiende autogebruik en kunnen de voor- en nadelen van mogelijke alternatieven vergelijken.

4.18.De leerlingen kunnen een eenvoudige route uitstippelen met het openbaar vervoer.

Wetenschappen en techniek:

1 Natuur

Levende en niet-levende natuur

1.12.De leerlingen kunnen het verband illustreren tussen de leefgewoonten van mensen en het klimaat waarin ze leven;

Wetenschappen en techniek: Natuur: Milieu

1.23.De leerlingen tonen zich in hun gedrag bereid om in de eigen klas en school zorgvuldig om te gaan met afval, energie, papier, voedsel en water;

1.24.De leerlingen kunnen met concrete voorbeelden uit hun omgeving illustreren hoe mensen op positieve, maar ook op negatieve wijze omgaan met het milieu;

1.25.De leerlingen kunnen met concrete voorbeelden uit hun omgeving illustreren dat aan milieuproblemen vaak tegengestelde belangen ten grondslag liggen;

Leermethodes: methodiek

14 leermethodes: 5 vakken, 6 leerjaren, recent

Leermethodes	Uitgeverij	Publicatiejaar
Wiskunde		
Wiskidz	Uitgeverij Averbode	2017
Wiskanjers	Uitgeverij Plantyn	2017
Zowiso	Uitgeverij Zwijsen	2018
Taal		
Verrekijker	Uitgeverij Die Keure	2017
Talent	Uitgeverij Van In	2019
Taalkanjers	Uitgeverij Plantyn	2019
Wereldoriëntatie		
Curieuzeneuzen	Uitgeverij Plantyn	2016
Op verkenning	Uitgeverij Van In	2017
Mikado 2018	Uitgeverij Pelckmans	2018
Wereldkanjers (de helft)	Uitgeverij Plantyn	2020
Frans		
Éventail-junior En action	Uitgeverij Van In	2014
Passe Partout (een preview)	Uitgeverij Die Keure	2020
R.-katholieke godsdienst		
Jezus leeft!	Uitgeverij Die Keure	2011
Tuin van heden.nu	Uitgeverij Van In	2013

Leermethodes: methodiek

Kwantitatieve benadering

Telling

→ vergelijking met realiteit

Woonomgeving	Woontypologie	Mobiliteitsmodi
Binnen een woonkern	Hoogbouw	Te voet
Buiten een woonkern	Appartement	Step
	Gesloten bebouwing	Fiets
	Halfopen bebouwing	Trein
	Open bebouwing	Bus
		Tram
		Metro
		Auto
		Vrachtwagen
		Motorvoertuig
		Boot
		Vliegtuig

Kwalitatieve benadering

Scanning

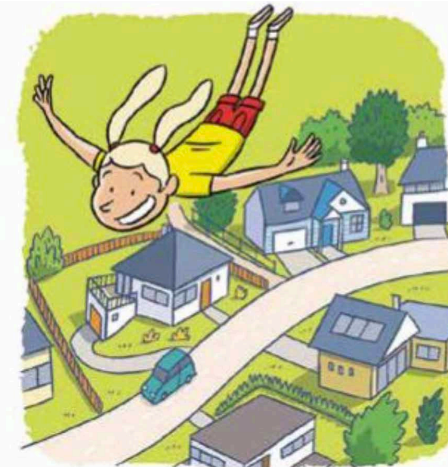
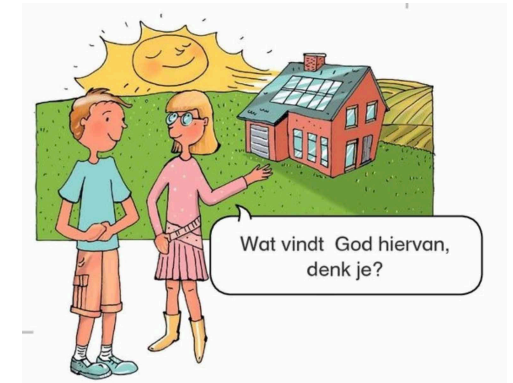
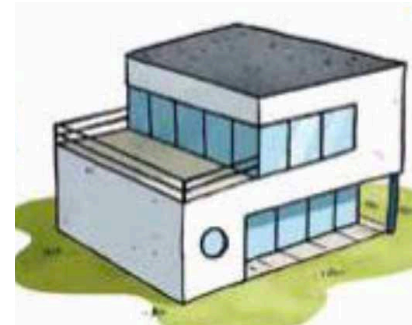
→ collages, databank

Open bebouwing = de norm

Vergelijking woningtypologie: leermethodes versus reële situatie

Vrijstaand	Halfopen	Gesloten	Appartement	Hoogbouw
Woningtypologie in leermethodes				
277	46	99	55	54
52%	9%	19%	10%	10%
Woningtypologie in Vlaanderen (2019)				
28%	18%	22%	26%	/
Woningtypologie in nieuwbouwvergunningen (2013)				
22%	13%	5%	60%	/

J'habite une maison.

Open bebouwing = de norm

Open bebouwing = het ideaalbeeld, droombeeld

De foto hieronder toont ongeveer hoe mijn droomhuis eruit ziet.

Open bebouwing = Amerikaanse villa

Hoe hoog schat je dit huis?

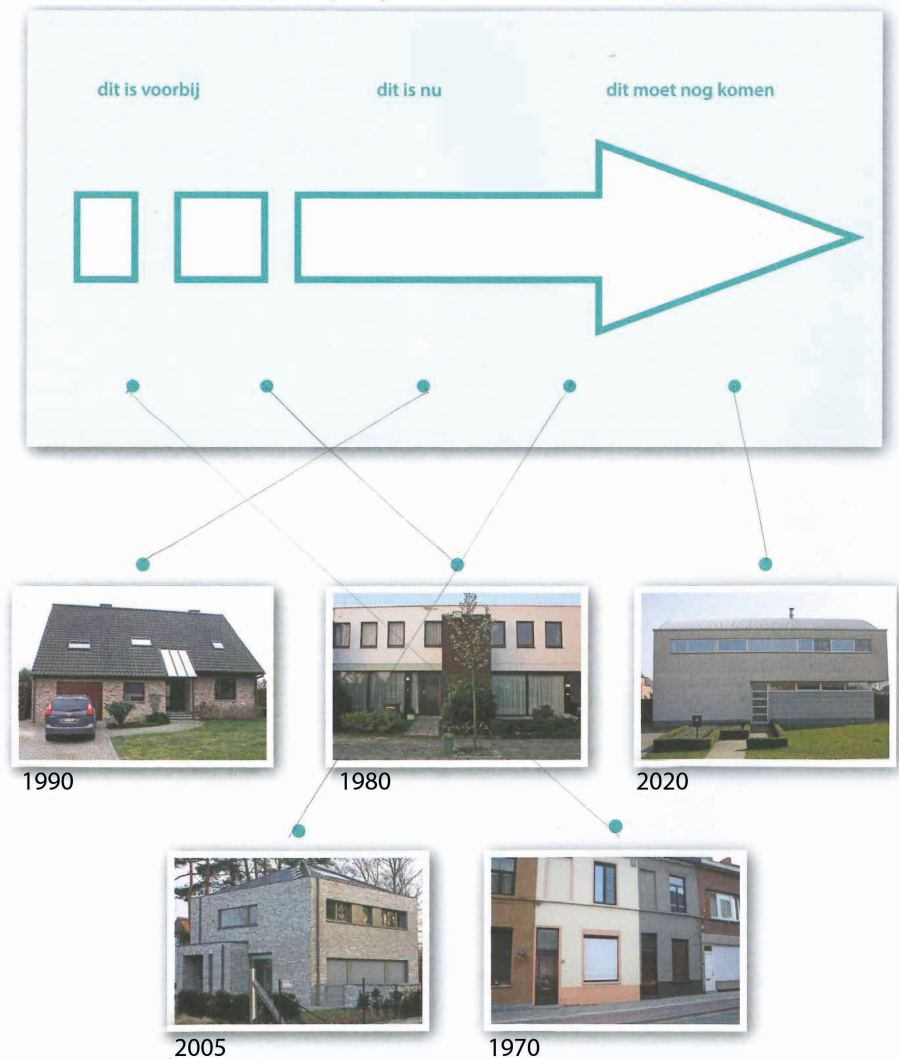
Open bebouwing = onze toekomst?

1.4 Woningen van vroeger tot nu

Woningen hebben een leeftijd.
Er zijn oude woningen.
Er zijn ook jonge of nieuwe woningen.
Hieronder zie je huizen uit 1950, 1970, 1990, 2005 en 2020.

Zet de woningen in de juiste volgorde.
Trek een lijn naar de juiste plaats op de tijdsband.

Bouwgrond en perceelgrootte

↔ bouwshift

“Femke: ‘Ik wil graag wat groter wonen dan nu.

(...)’

‘Dat hebben mijn mama en papa wel gedaan’, onderbreekt Korwin. ‘Dat moest wel. Ze kochten eerst een stuk bouwgrond en daarna lieten ze er een huis op bouwen. Daar moeten ze nu elke maand veel geld voor betalen.’

‘Ja, maar je hebt wel je eigen huis’, zegt Femke. ‘En dat wil papa ook.’”

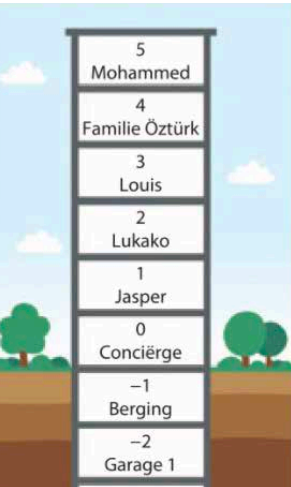
Methode	Bouwgrond
Wiskunde	
Wiskanjers 3	<i>‘Er wordt een nieuwe straat aangelegd in onze gemeente. De straat is 63m lang en er staan 10 nieuwe huizen in de straat.’</i>
Wiskanjers 5	600 m ²
Wiskanjers 6	849 m ²
Wiskidz 4	Perceel in 4 verkaveld: 2x 750 m ² , 600 m ² en 500 m ² , gevraagd prijs te berekenen
Wiskidz 4	523 m ²
Wiskidz 6	2 125 m ² , berekende prijs: € 299.625
ZoWISo 4	Perceel in 2 verkaveld: 1 200 m ² en 1 300 m ² , berekende prijs: € 168.000 en € 180.000

Methode	Perceelgrootte van de woning
Wiskunde	
Wiskidz 6	1667 m ²
Wiskidz 6	1050 m ²
Wiskidz 6	817 m ²
Wiskidz 6	771 m ²
Wiskidz 6	2x 507 m ²

Methode	Bewoonbare oppervlakte en kamergrootte
Wereldoriëntatie	
Op Verkenning 3	<i>‘De familie Wauters woont in een heel groot huis. Als ze de trap af zijn, staan ze in de hal. Daar komen wel vijf deuren op uit.’</i>
Curieuzeneuzen 4	Bewoonbare oppervlakte: 160 m ² (appartement)
Wiskunde	
ZoWISo 6	Kinderslaapkamer: 12 m ²
Wiskanjers 5	Kinderslaapkamer: 16 m ² en 18 m ² , ouderslaapkamer: 20 m ²
Wiskanjers 5	Grondoppervlakte woning 150 m ²
Wiskanjers 3	Grondoppervlakte woning 112 m ²
Wiskidz 4	Grondoppervlakte woning 262 m ²
Wiskidz 6	Bewoonbare oppervlakte: 5 100 m ²
Wiskidz 6	Bewoonbare oppervlakte: 1 214 m ²
Wiskidz 6	Bewoonbare oppervlakte: 1 045 m ²
Wiskidz 6	Bewoonbare oppervlakte: 630 m ²
Wiskidz 6	Bewoonbare oppervlakte: 2x 315 m ²
Wiskidz 6	Woonkamer: 9,25 m ²
Wiskidz 6	Slaapkamer: 63 m ²

Diversiteit in bewoners

Afgebeelde bevolkingsgroep per woningtypologie	Aantal	Percentage
Open bebouwing		
Personen zonder migratieachtergrond	109	92%
Personen met migratieachtergrond	10	8%
Halfopen bebouwing		
Personen zonder migratieachtergrond	26	79%
Personen met migratieachtergrond	7	21%
Gesloten bebouwing		
Personen zonder migratieachtergrond	39	75%
Personen met migratieachtergrond	13	25%
Appartementsgebouw ≤ 6 bouwlagen		
Personen zonder migratieachtergrond	39	70%
Personen met migratieachtergrond	17	30%
Hoogbouw > 6 bouwlagen		
Personen zonder migratieachtergrond	26	70%
Personen met migratieachtergrond	11	30%

van de drie woont in de woning?

Wij wonen op de derde verdieping. Soms hebben we last van lawaai van de bovenbuur.

Afgebeelde bevolkingsgroep per woonomgeving	Aantal	Percentage
Platteland		
Personen zonder migratieachtergrond	82	91%
Personen met migratieachtergrond	8	9%
Dorp		
Personen zonder migratieachtergrond	161	89%
Personen met migratieachtergrond	20	11%
Stedelijk		
Personen zonder migratieachtergrond	247	75%
Personen met migratieachtergrond	81	25%

Stedelijke omgeving

Onveilig

Druk, lawaaiig

Weinig groen

Veel autoverkeer → luchtvervuiling

Landelijke omgeving

Verspreid woonpatroon

Veilig

Betere luchtkwaliteit → stadsvlucht

*“Ook is er vaak een gebrek aan groen in de stad waardoor steden een verstikkend gevoel geven. Het is niet voor niets dat veel mensen dromen van een huisje op het platteland.”
(Mikado 6)*

Leermethodes: conclusie

Vertekend en eenzijdig beeld van wonen in Vlaanderen

→ Een beeld niet klaar voor de toekomst!

Noodzaak aan relevantere representatie van de Vlaamse (toekomstige) ruimte

Leermethodes mogen progressiever zijn dan werkelijkheid (vertraging)

goede voorbeelden:

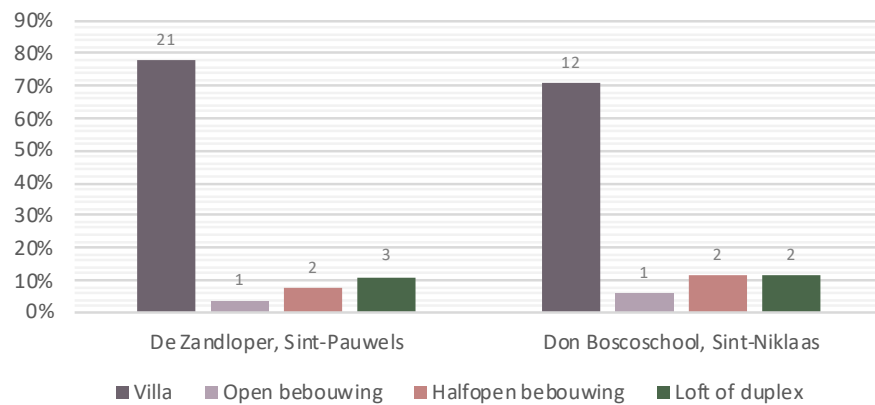
<https://beeldenbank.thuisindetoeekomst.be>

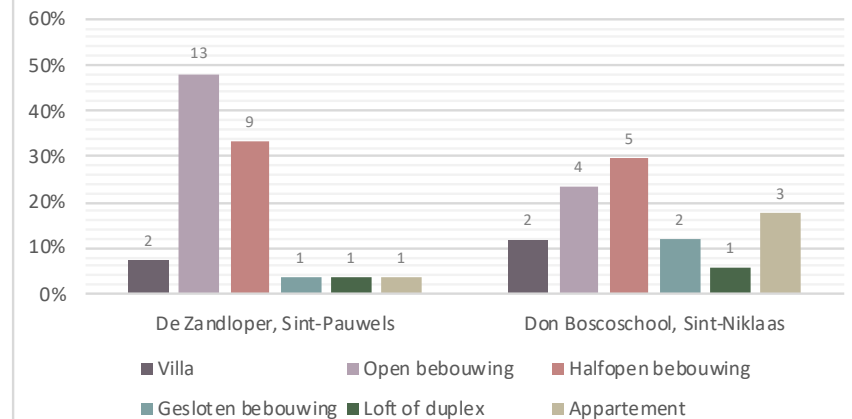
De ideale woonsituatie volgens kinderen

Onderzoek naar de woonwens en woonverwachting van elf- en twaalfjarigen.

Woonwens:

Woonverwachting:

Villa

- = statussymbool
- = eigen noden projecteren op toekomstige kinderen (stad)

Open bebouwing

- = 'voor de gewone burger', een 'normaal' huis
 - leermethodes
- = privacy

Gesloten bebouwing

- = lelijk (kinderen uit buitengebied)
- = kleine ruimtes, claustrofobisch gevoel (kinderen uit buitengebied)
- = makkelijk sociaal contact maken (stad)

Appartement

- = niet aanzien als woning
- = no-go
- = uitzicht intrigeert

Vooroordelen stad

- rijke mensen in dure woningen en arme mensen in appartementen
- kinderen kunnen niet buitenspelen
- luchtvervuiling

Vooroordelen buitengebied

- archaïsch leven, achtergesteld gebied
- slechtere educatie

→ leerkrachten focussen op omgeving van de school

“Bij kinderen die opgroeien op het platteland, denk ik dat ze meer hard werken op het land misschien. Ze gaan direct werken op het platteland. Ze doen zo bomen hakken, jagen, eigen brood maken en dieren.”

“Ik ken geen mensen die in de stad wonen. Ik denk dat de mensen in het stad een beetje rijker zijn en dan minder content zijn met spullen of zo. Misschien zijn ze niet allemaal rijker want in de stad zijn er meer flatgebouwen. En meestal hebben de mensen daar ook niet zo een comfortabel leven omdat ze kleiner zitten. Ik kan me eigenlijk niet zo voorstellen hoe dat is leven in de stad.”

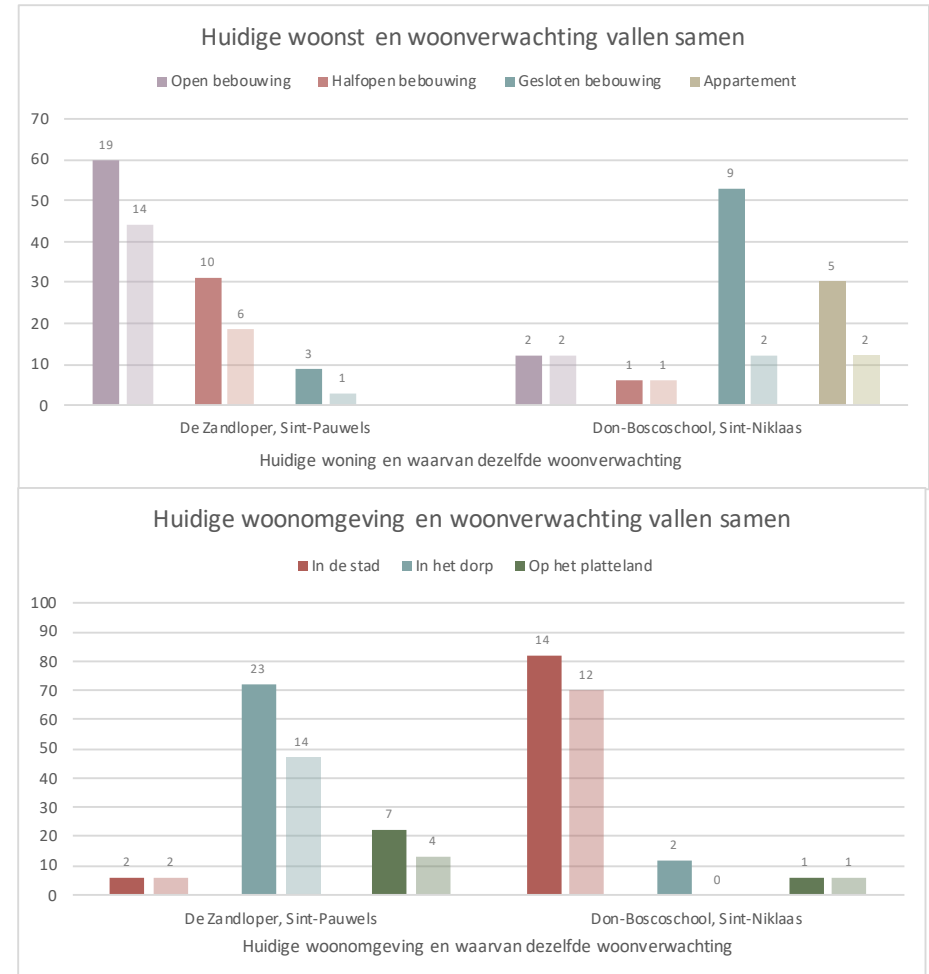
Kinderen kiezen voor woonsituatie waar ze zelf in opgegroeid zijn

In Sint-Pauwels omdat mijn papa, opa en overgrootvader hier ook wonen of gewoonnd hebben. En hier ken ik al veel mensen en dan wil ik dat mijn kinderen hier ook naar school gaan.

(Nan, het dorp, school Sint-Pauwels, interview)

“Kinderen groeien gewoon op met familie. Ze zijn hun omgeving trouw, denk ik. Dat ze daarom opnieuw zullen zeggen: ‘Ik wil daar ook wonen.’ ”

(Minte, het platteland, school Sint-Pauwels, interview)

Ruimte-educatie

Een experiment naar de effecten van een project
rond ruimtewaardering in de lagere school

Ruimte-educatie: experiment

Lespakket

Focus op problematiek verspreid wonen en toenemend ruimtebeslag

6 groepsopdrachten

ruimtelijke ordening

gewestplan

natuur

open ruimte

verdichting

betonstop of bouwshift

woonvormen

woontypologieën

nutsvoorzieningen

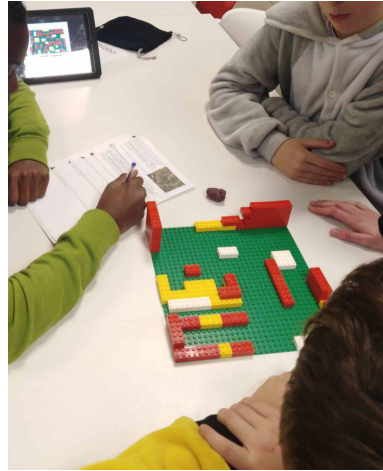
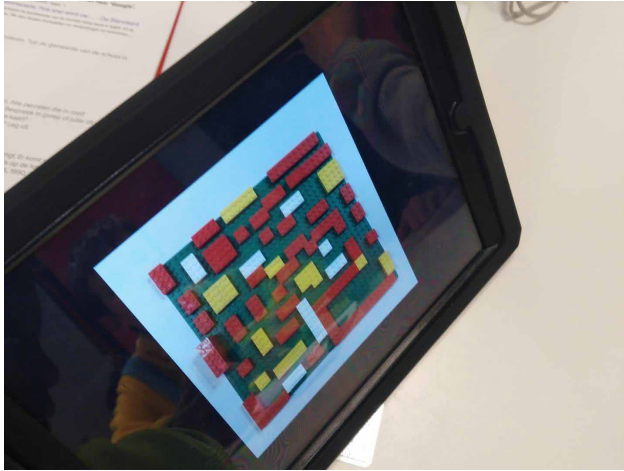
mobiliteit

verharding

waterhuishouding

Ruimte-educatie: experiment

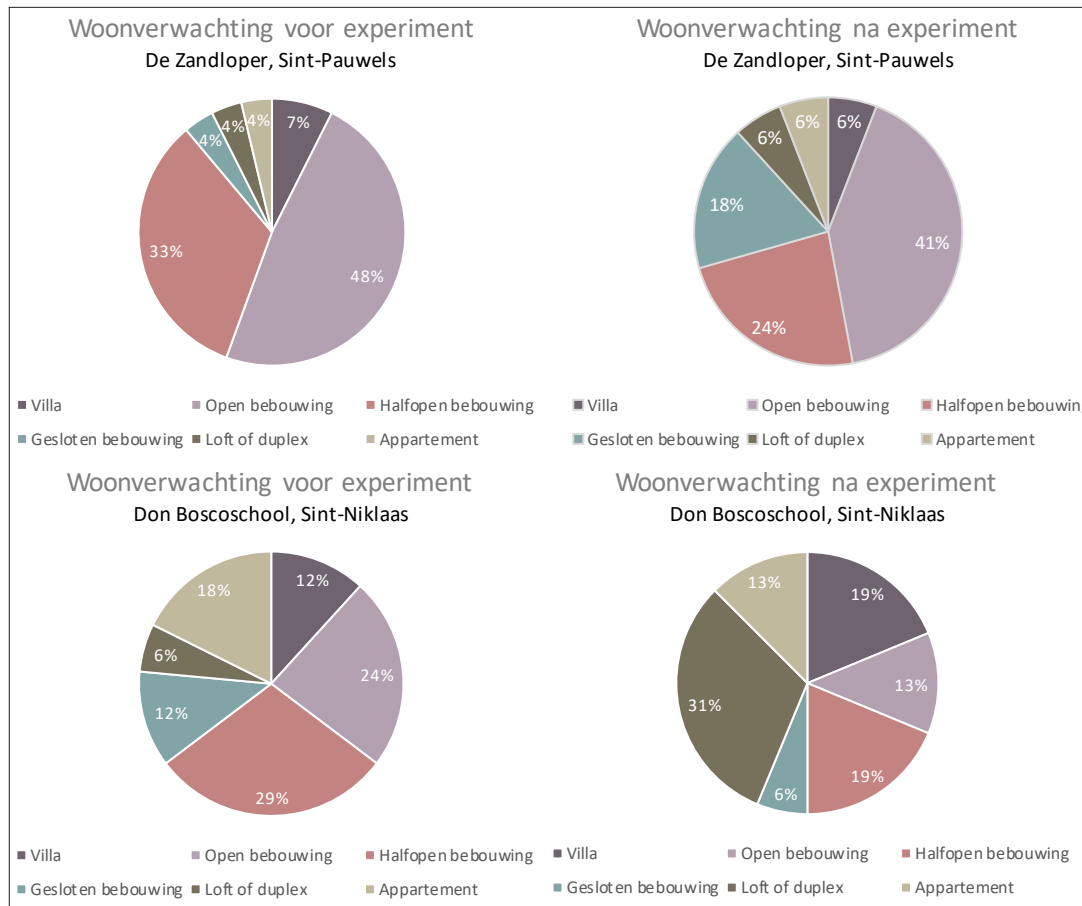
Materiaal beschikbaar op Klascement: opdrachtenbundel

Ruimte-educatie: resultaat

Ruimte-educatie: resultaat

En ik zei: 'Ja, waarschijnlijk gaan wij later niet meer in een villa of een open bebouwing kunnen wonen.' En mijn ouders zeiden: 'Ja, dat zal waarschijnlijk wel zo zijn.' En ik zei ook over dat cohousing, dat dat zo samenwonen was en dat mij dat wel leuk lijkt.

Ik wist ook niet dat we later niet meer in een villa kunnen wonen. Dat we later in rijhuizen of appartementen gaan wonen. En ook dat dat eigenlijk niet zo slim is om in een villa te wonen. Want dan moet je misschien met de auto naar je werk en als je dichterbij elkaar woont gaat er wel een bushalte of een treinstation zijn en dan kan je met dat naar het werk. En je kan dan ook socialer zijn met burens.

"Opeens zie je zo op die kaart van eigenlijk zijn we heel slecht bezig voor de natuur. Ik wist wel dat we niet zo goed bezig waren maar als ik die les van jou gehad heb, denk ik echt: 'Komaan, we moeten er nu voor gaan!' "

Ruimte-educatie: geïntegreerde voorbeelden

Ruimtelijke thema's binnen de schoolmuren halen:

Milieu/Klimaat-educatie: lokale klimaatgevolgen behandelen in functie van ruimte

Wandeling in de gemeente: aandacht aan nieuwe (woon)ontwikkelingen, mobiliteit, werken, verharde voortuinen, ...

Ruimte en wonen: focus verleggen naar buiten schoolomgeving
(fietstocht, uitstap,...)

Actualiteit

Debat ruimtevragers

Ruimte-educatie: geïntegreerde aanpak

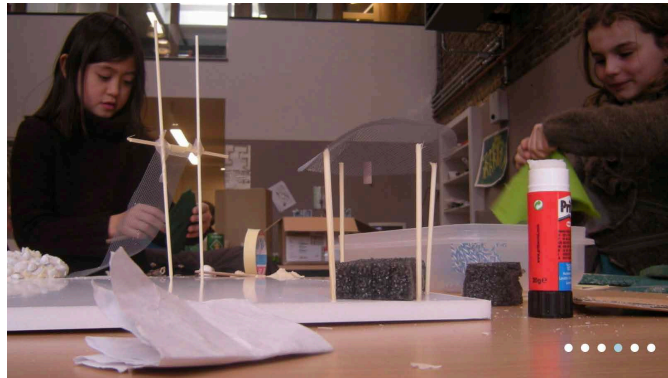
Ruimte-educatie: geïntegreerde voorbeelden

Ruimtelijke thema's binnen de schoolmuren halen:

Participatie (met gemeente, ontwerpteam, overheid, lokale instanties)

Betrokkenheid bij het dorp of de stad

Verschillende schaalgrootte: speelplaats, dorpsplein, park, buurthuis, wijk, stadsdeel, ...

Ruimte-educatie: geïntegreerde voorbeelden

Doelen:

Wereldoriëntatie (maatschappijleer, burgerschap)

Creativiteit

Spreeken

Wiskunde (oppervlaktes, plannen, ruimtelijk inzicht)

Taal (ideeën uitschrijven)

Ruimte-educatie: geïntegreerde voorbeelden

Interessante referenties

Eenvoudig kaartmateriaal: Geopunt

Tools nadenken over de omgeving: Kind & Samenleving

Ruimte-educatie: doel

Informereren over ruimteproblematiek

het huidige ruimtelijk discours

waardering voor de (open) ruimte bijbrengen

diverse (nieuwe) woonmodellen en woonvormen

→ **Nieuwe woonidealen**

→ **Verstandige en bewuste woonkeuzes**

Ruimte-educatie,

A black and white photograph of two children working on a project. They are sitting at a table, and one child is using a glue stick to attach a piece of paper to a small, white, three-dimensional model of a house. The table is covered with various materials, including sheets of paper, a roll of tape, and several other small, white, three-dimensional models of houses. The background is slightly blurred, showing a window with vertical bars or a railing.

Lien De Saegher

Afstudeerprijs VRP
Klasseprijs

